

שגדיר ברית הקהיליות הסוציאליסטיות המועצתיות

פאריס.

ארוך נכבה,

תנועת הידידות ישראל-ברית המועצות פירסמה כאן מיכתב שהואלת לשגר למזכיר המפלגה הסוציאליסטית הצרפתית, מר פראנסואה מיטראן, בקשר ל"כופר ההשכלה" שהוטל בארצך על מבקשי-הגירה. הנני מוצא חובה לעצמי להשיב לך על מיכתב זה, שהיה מכוון - כך אני מניח - לכל מתנגדי הכופר בעולם. סבורני שזוהי חובתי דווקא מפני שאינני שונא מושבע של ברית המועצות. מעולם לא נתתי יד למילחמה הקרה נגדה, ויריבי הלא-מעטים רגילים להשמיץ אותי כ"שמאלני" ואף כ"שמאלני קיצוני". אמנם, אינני מארכסיסטי-לניניסטי, אבל אני יודע להעריך את השאיפות ההומא-ניות שהיו מונחות ביסודן של חורת מארכס והלכת לנין. אני חותר לשיפור היחסים בין ברית-המועצות ובין מולדתי. אני מייחל ליום שבו יתנוסף דגלי שוב מעל לשגרירות מדינתי במוסקבה. קיוויתי שהמיפנה האחרון בקהיליה הערבית המיצרית יקרב יום זה. משום כך יכול אני לכתוב לך מיכתב זה ללא רגשות יתרה, מבלי להיגרר אחרי השמצות, מתוך ניתוח הגיוני של הדברים. אני כותב את הדברים בתום-לב, ואני מבקש לקבלם ברוח זו. צר לי להודיע לך, אדוני השגריר, שאינני יבוק לקבל אף אחת מן הטענות שהבאת במיכתבך

ראשון מקבלים מילגות ממלכתיות... אנו משקיעים סכומים גדולים להכשרת מומחים בעלי כישורים גבוהים... אנשים היוצאים לחו"ל כדי להשתקע שם באופן סופי חייבים להחזיר את ההוצאות שהמדינה הוציאה כדי להקנות להם השכלה גבוהה... הבה נבחן טענה זו.

אני רוחש כבוד רב למישטר השורר בארצך, אדוני השגריר, על שהנהיג חינוך חינם בכל השלבים, כולל האוניברסיטאי. צר לי מאוד שעדיין לא הגענו לכך בארצנו. חבר בית-הנבחרים הישראלי דרשתי פעמים רבות להעניק אצלנו חינוך אוניברסיטאי חינם, בתוספת מילגות ממלכתיות לסטודנטים. אולם אין זו אמת שבישראל - ואני משער גם בארצות רבות אחרות - משלמים הסטודנטים עבור לימודיהם. הם מכסים רק חלק זעיר מהוצאות הלימודים. את חלקיהארי מכסה הציבור כולו, כאמ"ר צעות המדינה.

בכל זאת אין אנחנו מחייבים את היורדים מישראל להחזיר את הכסף שהושקע בחינוכם. אילו הועלה רעיון כזה, הייתי לוחם בו בשצף-קצף.

למען האמת, שמעתי פעם דרישה דומה לזו גם בארצך. כאשר גבר המחסור ברופאים בספר, הציע מישהו לאסור על רופאים צעירים לצאת מן הארץ תוך מיספר שנים אחרי תום

מיכתב גלוי

לימודיהם כאן, אלא תמורת תשלום הכסף שהושקע בלי-מודיהם. אולם ההתנגדות לרעיון זה היתה כה כללית וחריפה, שאיש לא ניסה כלל להגשימו.

אם נכונה הטענה כי הכופר בא "להחזיר" למדינה את הכסף שהושקע במדען המהגר? כלומר - האם אפשר לראות בו, בצורה כלשהי, מעין "החזרת חוב"? עם כל הכבוד, אינני סבור כך.

אפשר היה לקבל טענה זו - אף מבלי להסכים לה - אילו קבעה ממשלתך שדמי הכופר פוחתים מדי שנה, ובטלים לגמרי תוך שנים אחרי גמר הלימודים - מאחר שבוגר האוניברסיטה מחזיר את חובו לחברה תוך כדי עבודתו למענה. התקנות של ממשלתך לא קבעו זאת. מחדל זה אומר דרשני, מרופא ומהנדס סובייטי, שעבד עשרות שנים במיקצועו, נדרש כופר גבוה שכר-העבודה המלא של שש שנים!

מדברך עולה, כימט, שהמדענים גנבו משהו משאר האזרחים. שאר האזרחים שילמו עבור השכלתם, והנה הם גוזלים את ההשכלה ומעבירים אותה לארץ אחרת. האמנם עומדת טענה זו במבחן ההיגיון? בניין למדינה הכסף למימון ההשכלה? האם לא מפרי עמדם של כל האזרחים - כולל המדענים ובני משפחותיהם?

כל האזרחים הסובייטיים משלמים - אם בצורת מיסים, אם בצורת הסכמה למשכורות נמוכות יחסית - עבור מערכת-החינוך הסובייטית. המהגרים עצמם, הוריהם ובני-עדתם, שותפים לתשלום. אותם האזרחים משלמים גם עבור מערכת הבריאות הסובייטית המהוללת, עבור מערכת התרבות ושרותים אחרים. האם מתכוננת ממשלת ברית-המועצות לדרוש מן המהגרים להחזיר גם את הוצאות האישפוז שלהם בכתיהחוקים, בעבר, או את מלוא התמורה עבור הצגות התיאטרון המסובסדות שחזו בהן?

מחתי ללמוד ממיכתבך שגם כיום - כמו בימי הצארים - עולה אחוז המש"כילים בקרב היהודים על אחוז המשכילים בשאר עמי ברית-המועצות. יש סטודנט אחד בקרב 47 תושבים רוסיים, 65 תושבים אוקראיניים ו-21 תושבים יהודיים. זהו אחוז מכווה, והוא מוכיח שאין בברית-המועצות, גומרוס קלאווס", כפי שהיה נהוג במישטרים אנטי-שמיים שונים.

אם בכל זאת רוצים יהודים רבים - וכל עוד אין חופש-הגירה מארצכם, אין לדעת כמה רבים הם - להגר מברית-המועצות לישראל, שבה אין חינוך גבוה חינם, ושבה אין המשכילים מפונקים כמו אצלכם, יש ללמוד מכך משהו. יש ללמוד מכך ששאיפתם להגיע לישראל היא חזקה ועמוקה, ואינה קשורה בעיקרה בגורמים היצוניים.

אין מנוס מן המסקנה כי המטרה האמיתית של כופריההשכלה היא למנוע מרבים מהם להגשים שאיפה זו - וכי התימוכין השונים המובאים להצדקתו הם בדתיהרוזנטים.

א תה טוען, אדוני השגריר, כי התעמולה נגד כופריההשכלה מנוהלת בידי "חוגים ציוניים", המעוניינים לתקוף את ברית-המועצות. דומני שהדרך הטובה לשים קץ לתעמולה היא לכסל את הכופר. כבודה ויוקרתה של מדינה גדולה אינם נפגעים כאשר היא חוזרת בה מחוק שחוקקה, להיפך, הדבר מוסיף לה כבוד. הצעתי בזאת לא פעם לממשלת מדינת. אני מרחיב עוז בנפשי להציע זאת, בכל הצניעות, גם לממשלת המדינה הסובייטית האדירה.

ברגשי הוקרה,

פיוטר אבראסימוב

הנ"ל בזכות "התקנות החדשות שתוקנו בכריה"מ בנוגע ליציאה לחו"ל."

א תה פותח את טיעונך בקביעה ש"תקנות אלה מיושמות באופן זהה לחלוטין לגבי כל האזרחים הסובייטיים. בלי הבדל לאום". להלכה, זה כוודאי נכון. האם זה נכון גם למעשה?

אני מאמין לך בהחלט שבתקנות - שלא פורסמו, כמדומני, מעולם - לא נאמר שהכופר חל רק על יהודים. אני מניח שהוא חל גם על רוסים, אוקראינים, ביילורוסים ואוובקים. אך העובדה המכרעת היא כי אין כיום הגירה המונית של בני הלאומים האלה מברית-המועצות. לעומת-זאת יש - בהסכמת ממשלתך - הגירה המונית של יהודים.

אני מניח שמשלתך לא היתה מוצאת לנכון להטיל כופר על הגירת משכילים, יהודים ולא-יהודיים, אילו היתה הגירה זו נמדדת בכמה מאות לשנה - כמו יציאתם של רוסים ואוובקים. הצורך נתעורר - כפי שמסתבר בעליל דווקא ממיכתבך שלך - מפני שיש עכשיו יציאה המונית. של מי? של יהודים, כמובן.

ה טענה הממשית העיקרית שלך, אדוני השגריר, היא שברית-המועצות חייבת להגן על עצמה מפני "בריתת המוחות". בריחה זו מהווה סכנה רק כשהיא המונית - ומכאן הקשר להגירת היהודים.

אתה קובע: "המדינה זכאית בהחלט לנקוט אמצעים כדי להחזיק במומחים הדרו"שים לפיתוח הכלכלה הלאומית. המדע והתרבות". ניסוח זה מעורר בי, משום מה, אסוציאציות קודרות. הוא מזכיר לי את נסיכי ימי הביניים, שהחזיקו את האלכימיאים במרתפי מצודותיהם, כלאום עד יום מותם, כדי שיהפכו למעגב את האבן לזהב.

האם המדינה "זכאית" להחזיק בכניאדם חיים, ויהיו אשר יהיו, מפני שהם יכולים להועיל לה? האם זה תואם את תורת לנין? אם כן - היכן הגבול? מה ההבדל בין מהנדס לטייס, בין פועל-מלחמת מעולה לציר?

לפי מניגדת זכויות-האדם רשאי כל אדם להגר מארצו, ואף לחזור אליה. זוהי זכות אנושית יסודית. כל חוק או תקנה המפרים אותה, בטלים ומבוטלים מעיקרם - גם בברית-המועצות, גם בישראל.

כ נגד מגילת זכויות-האדם אתה מצטט מיסמך של יונסק"ו משנת 1970. הדין ב"בריתת-המוחות". נאמר בו כי פיתוח החינוך הגבוה במדינות השונות, אינו עולה בקנה אחד עם הגירת בני-סמכא. הבאה כתוצאה מן העובדה שמעודדים את המדענים לעזוב את ארצם או לא לחזור אליה. ועידת יונסק"ו המליצה בפני המדינות לנקוט את האמצעים הדרושים כדי להגביל את העידוד הניתן למדענים זרים לעזוב את ארצם.

אין אתה יכול להביא מיסמך זה כאסמכתא לכופר שלכם? האירוק הבנילאומי רצה ששום מדינה לא תסתה מדענים בארץ אחרת לעבור אליה. אך הוא לא נתן לשום מדינה הכשר למנוע ככות יציאת מדענים מתחומה שלה. זה הכרזת בין יום ולידה.

ישראל אנה למדענים סובייטיים פיתויים כלכליים, כדי שיעברו אליה. להיפך. מצי המעוניינים בארצך אני למד שמצבם הכלכלי של המדענים בברית-המועצות עולה בהרבה על מצב עמיתיהם בישראל. אם רוצים יהודים סובייטיים - מדענים ואחרים - להגר בכל זאת לישראל, הם פועלים על פי אדיאלים ורגשות. טיבם של אידיאלים אלה אינו שייך לחיכוח זה - החשוב הוא שאין זו "בריתת מוחות" שבאה בעיקבות פיתויים כלכליים ותאוות-בצע. ממילא אין החלטת יונסק"ו נוגעת לנושא זה.

ט ענתך הממשית השניה היא ש"החינוך על כל שלביו ניתן בברית-המועצות - להבדיל מארצות מערביות רבות - חינם אין כסף... הסטודנטים והמועמדים לתואר